

О Д Л У К У
о усвајању Локалног акционог плана за
родну равноправност
града Крагујевца 2019-2020. година

I Усваја се Локални акциони план за родну равноправност града Крагујевца 2019-2020. година, у тексту који чини саставни део ове одлуке.

II Ову одлуку објавити у ‘Службеном листу града Крагујевца’.

**ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ
ГРАДА КРАГУЈЕВЦА
2019. – 2020. ГОДИНА**

"Ако желимо да створимо друштво засновано на равноправности, веома је важно да локална и регионална власт узме у обзир питање родне припадности и њихових стратегија, организације и праксе. А у данашњем и сутрашњем свету, право на равноправност између мушкараца и жена је такође кључ нашег економског и друштвеног успеха – не само на европском и државном нивоу, већ и у региону, градовима и локалним заједницама."

*Европска повеља о равноправности жена и мушкараца
на локалном нивоу*

САДРЖАЈ

1. Уводна разматрања.....	
2. Полазне основе - Међународни и домаћи нормативно-правни оквир	
3. Институционални механизми који у Републици Србији спроводе и надгледају процес унапређења родне равноправности.....	
4. Институционални оквир за унапређење родне равноправности на локалном нивоу.....	
5. Институционални оквир за унапређење родне равноправности у граду Крагујевцу.....	
6. Остали механизми који доприносе унапређењу родне равноправности на територији града Крагујевца.....	
7. Социо-демографске карактеристике становништва и општи статистички подаци.....	
8. Родна статистика у органима и јавним службама града Крагујевца.....	
9. Процес израде Локалног акционог плана.....	
10. Циљеви израде Локалног акционог плана.....	
11. Оцена стања – Родна равноправност у граду Крагујевцу.....	
12. Процес израде Локалног акционог плана.....	
13. Методологија израде Локалног акционог плана.....	
14. Финансијски оквир.....	
15. Праћење, извештавање и оцена реализације Локалног акционог плана.....	
16. Стратешка област: Здравство.....	
17. Побољшање здравља жена и унапређивање родне равноправности у здравственој политици.....	
18. Стратешка област: Безбедност и образовање	
19. Превенција и сузбијање свих видова насиља и обезбеђивање свеобухватног система заштите за жртве насиља.....	
20. Унапређење безбедоносне културе и политике једнаких могућности у области образовања.....	
21. Стратешка област: Лични и професионални развој и унапређење економског положаја жена.....	
22. Повећање учешћа жена у процесима одлучивања, управљања и остваривање равноправности полова и политике једнаких могућности.....	
23. Завршна реч.....	

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Равноправност жена и мушкараца је опште људско право и вредност коју данас признају и уважавају све државе у свету. Она је саставни део законодавног система Републике Србије, посебно оснажен после доношења Устава Републике Србије, који као најважнији правни акт унутрашњег права, међу начелним одредбама систематизује и уставну норму о равноправности полова.

"Држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности."

Члан 15. Устава Републике Србије

Међу начелним уставним одредбама о људским и мањинским правима такође је систематизована и општа норма о забрани дискриминације. Смисао уставне одредбе која забрањује дискриминацију је у томе да се обезбеде основне уставне претпоставке да се и сва друга људска права која Устав гарантује остварују под једнаким условима и да припадност одређеном полу не сме бити основ за различито поступање према особи. Устав изричито забрањује сваки облик дискриминације и експлицитно наводи облике дискриминације. У складу са међународним стандардима, забрањује се сваки облик директне (непосредне) или индиректне (посредне) дискриминације.

Али пут који почиње начелима која су спремни сви да прихвате, а завршава се његовом практичном применом у свакодневном животу у коме ће свака жена и мушкарац бити равноправни у правима, пут је са пуно препрека. Реални показатељи указују да једнака права не морају нужно да значе и једнак положај, те да су жене у нашем друштву још увек у неједнаком положају у односу на мушкарце, због чега су неопходне конкретне мере да се њихов положај изједначи и уравнотежи.

Посматрано од 2000.године пуно тога се променило, како у приступу, тако и у методама и циљевима. У складу са измењеном ситуацијом у друштву и новим приступима родној равноправности на међународном нивоу, родна равноправност је постала важна јавна тема. Истовремено, иако су постигнути значајни резултати, евидентно је да промене не прате у потпуности политичка обећања, законска, подзаконска акта, акта донета на локалном нивоу, као и да институционални механизми, иако неопходни, нису довољни.

Кроз бројна истраживања реализована, како на нивоу Европске уније, тако и Републике Србије, утврђено је да су узроци дискриминације жена неравномеран однос моћи између жена и мушкараца заснован на подређеној улози коју жене имају у патријархалном родном режиму, те родни стереотипи и предрасуде. Одржавању оваквог родног режима и раширености дискриминације жена, доприноси и постојање структуралне дискриминације. Јавност је недовољно упозната са узроцима и последицама родно засноване дискриминације, као и о специфичностима положаја рањивих група.

Последице дискриминације су тешке и доводе до маргинализације жена, а нарочито припадница рањивих група (Ромкиња, жена са инвалидитетом, самохраних мајки, сиромашних жена, жена на селу, трудница, старијих изнад 65 година, младих, незапослених, жена које трпе насиље у породици, припадница националних и етничких мањина, ЛГБТ популације) и њихове искључености из друштва. Дискриминацијом жена се крши начело равноправности у обезбеђивању, поштовању и заштити људских права свих грађана и грађанки Републике Србије зајемчених међународним ратификованим документима, Уставом и законима. Дискриминација представља препреку равноправном учешћу жена у политичком, економском и културном животу, спутава даљи напредак друштва, негативно утиче на економију и отежава пун развој способности и креативног потенцијала жена. Родно заснована дискриминација доводи до феминизације сиромаштва и незапослености, насиља над женама и девојчицама, као и до отежаног приступа добрима, услугама и остваривању права.

Са друге стране, родна равноправност је предуслов развоја и кључ за решење највећих развојних изазова који су пред нама.

Будући да су родна равноправност и учешће жена у јавном животу мера демократизације сваког друштва, његовог развоја и стабилности, а у нашем случају и претпоставка бржег укључивања у европске интеграције, као и да се на локалном нивоу задовољавају базичне потребе грађанства, доносе политике и креирају програми који на најдиректнији могући начин утичу на практичне аспекте свакодневног живота и рада жена и мушкараца, Комисија за родну равноправност града Крагујевца иницирала је израду Локалног Акционог плана за родну равноправност. Ову иницијативу Комисија је покренула у складу са позитивним законским прописима, као и Одлуком о равноправности полова која је донета од стране Скупштине града Крагујевца 2018. године.

Кључни основ за израду овог документа утемељен је 2013. године након доношења Одлуке Скупштине града Крагујевца о прихватању *Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу**.

Прво фундаментално начело установљено Повељом гласи:

"Равноправност жена и мушкараца је фундаментално право. Локалне и регионалне управе морају ово право спроводити у свим доменима своје одговорности, укључујући обавезу да елиминишу све облике дискриминације, била она директна или индиректна."

Повеља надаље утврђује следеће:

1. Да би родна равноправност била загарантована, морају се решавати питања вишеструке дискриминације и хендикепа.
2. Подједнако учешће жена и мушкараца у процесима одлучивања је предуслов за демократско друштво.
3. Елиминисање родних стереотипа је фундаментално за постизање равноправности између жена и мушкараца.
4. Увршћивање родних ставова у све активности локалне и регионалне управе је неопходно у процесу побољшања равноправности између жена и мушкараца.

Савет европских општина и региона донео је *Европску повељу о родној равноправности на локалном нивоу* управо због значаја примене принципа родне равноправности на локалном нивоу и недовољно јасне регулативе у том сегменту, предузео низ акција у правцу њене промоције, те установио кораке који ће осигурати њену примену. Њеним потписивањем град Крагујевац се јавно обавезао да ће следити принципе родне равноправности и спроводити одредбе прописане Повељом.

Повеља подразумева израду Акционог плана за њено спровођење, али и међусобну сарадњу потписница која ће олакшати примену и размену добрих пракси. Европску повељу је до сада потписало више од 1.300 локалних и регионалних управа широм Европе. С тим у вези, у циљу пружања подршке принципима прокламованим у Повељи, свака потписница ће припремити Акциони план и њиме одредити приоритете, активности и средства за њено спровођење

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ МЕЂУНАРОДНИ И ДОМАЋИ НОРМАТИВНО-ПРАВНИ ОКВИР

Република Србија је потписница више важних и обавезујућих међународних докумената који гарантују равноправност жена и мушкараца и забрањују дискриминацију на основу пола.

Међу тим документима најважнији су документи Уједињених нација (Општа декларација о правима човека, Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена — CEDAW), Савета Европе (Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европска социјална повеља и Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици) и Европске уније (Повеља Европске уније о основним правима).

Истовремено, Пекиншка декларација и Платформа за акцију представља најширу политичку основу за креирање политика, стратегија и планова за остваривање родне равноправности. Она предвиђа велики број мера и активности за унапређење положаја свих жена, које су артикулисане кроз 12 стратешких области. Пекиншка платформа не обавезује само државу, него и друге актере и пружа препоруке за деловање на свим нивоима.

Све државе потписнице дужне су да испуне оно на шта су се обавезале. Уз обавезу развијања институционалних механизма родне равноправности, државе потписнице обавезале су се да ће средствима из буџета помагати акције за побољшање положаја жена и афирмацију њихових права.

Дакле, поред многих ратификованих међународних докумената, Србију обавезују и други донети закони. Релевантни домаћи закони и политике које су значајне за равноправност полова на локалном нивоу су: Устав Републике Србије, Закон о равноправности полова, Закон о забрани дискриминације, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018. године. Овим документима су уједно и дефинисане обавезе и могућности локалних самоуправа.

**Акциони планови и програми за које су обезбеђена одговарајућа средства неопходан су алат за унапређивање родне равноправности: локалне и регионалне управе морају саставити акциони план и програм равноправности, који укључује и довољно финансијских и људских ресурса који су потребни за његово спровођење." - начело бр. 6 Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу, стр. 18*

Као што је већ речено, Устав Републике Србије гарантује једнакост мушкараца и жена и државну политику једнаких могућности (чл. 15 Устава); забрањује непосредну и посредну дискриминацију на било којој основи, укључујући и дискриминацију на основу пола (члан 21. став 3); гарантује право на једнаку законску (члан 21. став 2) и судску заштиту (члан 36), правну заштиту свих основних људских права свим грађанима и грађанкама без дискриминације, укључујући и обраћање међународним институцијама у циљу заштите зајемчених права (члан 22. став 2). Устав Републике Србије предвиђа да Република Србија може увести посебне мере "ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима" (члан 21. став 4). Ова уставна одредба отвара простор за развијање политике родне равноправности и унапређење законодавства, као и за увођење и примену мера са циљем елиминације дискриминације жена.

Закон о равноправности полова (донет 2009. године) уређује стварање једнаких могућности остваривања права и обавеза, предузимање посебних мера за спречавање и отклањање дискриминације засноване на полу и роду и поступак правне заштите лица изложених дискриминацији. Овај Закон обавезује све органе јавне власти да воде активну политику једнаких могућности и да прате остваривање начела равноправности заснованих на полу у свим областима друштвеног живота и примену међународних стандарда и Уставом загарантованих права у овој области. Законом су регулисане области запошљавања, здравствене заштите, породичних односа, образовања, културе, спорта, политичког и јавног живота и судске заштите.

Закон о забрани дискриминације као системски кровни закон, на јединствен начин интегрише и повезује разнородне и често појединачне изоловане правне норме садржане у другим, секторским законима. Поред овог битног корака, захваљујући Закону о забрани дискриминације, борба против дискриминације, добила је, након оснивања и почетка рада институције Заштитника грађана (омбудсмана) 2007. године, још један независни орган као вид институционалног облика спречавања дискриминације - Повереника за заштиту равноправности. Променама прописа и оснивањем нових институција створени су услови за стварање целовитог правног и институционалног амбијента у коме се може водити борба против дискриминације и то на начин да држава санкционише сваку дискриминацију, без обзира на то да ли су за њу одговорна њена службена лица односно њени органи или физичка и правна лица.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом као први антидискриминациони закон у Републици Србији, уређује општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебне случајеве дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом.

Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018. године ("Службени гласник РС" број 4/2016) основни је стратешки документ Републике Србије који је донет са циљем унапређивања родне равноправности. Стратегија недвосмислено истиче да, имајући у виду комплексне последице дискриминације жена, родних стереотипа и патријархалног наслеђа како на положај жена, тако и на положај, благостање и развој породице, друштва и државе, стране које имају интерес у спровођењу јавне политике дефинисане стратегијом су сви грађани и грађанке Републике Србије, а нарочито припаднице рањивих група. Родна равноправност се тиче свих жена и мушкараца, тиме и друштва у целини. Постизање *de iure* и *de facto* родне равноправности кључно је питање развоја друштва и унапређења друштвених односа.

Поред ослањања на Националну стратегију за родну равноправност, као основе за стратешко планирање на локалном нивоу, веома је важно истаћи значај Стратегије превенције и заштите од дискриминације ("Службени гласник РС" број 60/2013). Стратегија се бави питањима спречавања и забране свих облика, врста и посебних случајева дискриминације. Стратегијом су обухваћена сва лица и групе лица с обзиром на њихово лично својство, а посебно националне мањине и осетљиве друштвене групе које су најчешће изложене дискриминацији.

Од значаја је напоменути Стратегију јавног здравља Републике Србије за период 2018-2026. године ("Службени гласник РС" број 61/2018) која посебан акценат ставља на унапређење положаја осетљивих друштвених група. Као један од важних приоритета истиче континуирану промоцију ненасилног и недискриминаторног понашања, родне равноправности и јавне осуде насиље. Надаље, даје допринос унапређењу механизма координације и заштите жртава насиља и заштите и подршке жртвама насиља (као пример наводимо индикатор дефинисан овим актом за унапређење заштите и подршке жртвама насиља, где се од 70% локалних самоуправа очекује да има добро осветљење 80% улица и паркова, затим видљив удео медијских садржаја на поменуте приоритете у локалним медијима, као и континуирану евалуацију примене општих и посебних протокола о поступању у случају насиља и слично).

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ КОЈИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ СПРОВОДЕ И НАДГЛЕДАЈУ ПРОЦЕС УНАПРЕЂЕЊА РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Република Србија је формирала механизме родне равноправности на свим нивоима власти: законодавне, извршне, као и независне надзорне механизме и то:

- Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова као стално радно тело Народне скупштине (од 2003. године),
- Савет за равноправност полова Владе Републике Србије (основан је 2004. године);
- Управа за родну равноправност (Управа је основана 2007. године као Сектор за родну равноправност у оквиру Министарства рада и социјалне политике, да би, 2008. године прерасла у Управу), коју је заменио Одсек за унапређење родне равноправности у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачко и социјална питања (2014. године),
- Координационо тело за родну равноправност (основано 2014. године) са задатком разматрања свих питања и координисања рада органа државне управе у вези са родном равноправношћу,
- Заштитник грађана (Закон је донет 2005. године, заменица за родну равноправност, права детета и права особа са инвалидитетом је именована 2008. године);
- Повереник за заштиту равноправности (основан је доношењем Закона о забрани дискриминације 2010. године, повереница је именована 2010. године).

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Веома значајно достигнуће и корак напред када је у питању родна равноправност на локалном нивоу, представља подизање свести о постојању законске обавезе за јединице локалне самоуправе да се баве питањима родне равноправности. Повећано разумевање и свест о овој обавези могу се видети кроз оснивање локалних механизма, задуживање лица за родну равноправност и, у мањем броју, усвајање локалних акционих планова за родну равноправност. У унапређењу родне равноправности на локалном нивоу посебно значајну улогу има Стална конференција градова и општина путем обука, умрежавања и јачања капацитета локалних механизма за родну равноправност.

Међутим, и на локалном нивоу је евидентно да фактичке промене које се дешавају, не прате у потпуности политичка обећања и преузете законске обавезе, као и да постојећи институционални механизми, нису довољни.

Као пример наводимо резултате истраживања "Родна равноправност на позицијама одлучивања у јединицама локалних самоуправа" које је спровео Повереник за заштиту родне равноправности током 2017. године. У њему се наводи да се у 150 јединица локалне самоуправе у Србији на местима председника општина односно градоначелника налази 12 жена, што је проценат од осам одсто, док се 13,2 одсто жена налази на позицијама председника скупштине општине. Надаље, 44,3 одсто жена налази се на челу изборних комисија, док у чланству општинског односно градског већа жене учествују са 19 одсто. Најзабрињавајући податак је да у Саветима месних заједница има 12,7 одсто жена, што је око 2.000 жена на 19.000 мушкараца. Стање је лоше и када су у питању менаџерске позиције, где су 83,7 одсто директора јавних предузећа мушкарци.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У ГРАДУ КРАГУЈЕВЦУ

Комисија за питања родне равноправности и једнаких могућности у граду Крагујевцу образована је новембра 2002. године као повремено радно тело Извршног одбора града Крагујевца. У свом саставу је имала пет чланова који су били представници локалне самоуправе. У Комисију за родну равноправност као радно тело Градског већа прераста 2009. године, када је у свом саставу имала 9 чланова, представника локалне самоуправе, цивилног сектора и институција чији је оснивач Град.

У садашњем саставу, Комисија има 14 чланова/ца, представника/ца Града, Шумадијског управног округа, установа здравствене и социјалне заштите, установа образовања, цивилног сектора и то 10 жена и 4 мушкарца.

Задатак Комисије је да:

- утиче на промену родних образаца и унапређење културе родне равноправности,
- повећава равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности,
- системски уводи родну перспективу у доношењу, спровођењу и праћењу јавне политике,
- води активну политику једнаких могућности, прати остваривање начела равноправности засноване на полу у свим областима јавног живота и примену међународних стандарда,

- учествује у изради и усвајању стратешких докумената, нарочито у изради и усвајању Стратегије одрживог развоја града и као саветодавно тело приликом израде Одлуке о буџету града,
- подноси органима града Крагујевца на разматрање одлуке, планове и друга акта усмерена на постизање равноправности жена и мушкараца и слично.

Важнија акта донета/потписана на иницијативу Комисије за родну равноправност:

- Скупштина града Крагујевца је 8.децембра 2013.године усвојила Европску повељу о равноправности полова на локалном нивоу,
- Скупштина града је дана 29.јуна 2018.године донела Одлуку о равноправности полова на територији града Крагујевца ;
- Град Крагујевац је усвојио Пакт за заустављање сексуалног насиља над децом - сачињен од стране Конгреса локалних и регионалних власти Савета Европе 2017.године. Потписивањем овог акта је град Крагујевац је прихватио обавезу да се ангажује у акцији "Једно од петоро" у циљу подизања свести и стварања структура неопходних за решавање сексуалног насиља и злостављања над децом.

Канцеларија Градског грађанског браниоца - Омбудсмана у Крагујевцу је основана другог децембра 2004, као прва канцеларија у Централној Србији. Убрзо је постала чланица престижног Европског омбудсман института (ЕОИ). Одлуком Скупштине града Крагујевца од 2.12.2008. је потврђен континуитет Институције Омбудсмана у Крагујевцу, а канцеларија је добила нови назив - Канцеларија Заштитника грађана. Град Крагујевац има Заштитника грађана, заменицу и заменика Заштитника грађана.

ОСТАЛИ МЕХАНИЗМИ/АКТИВНОСТИ КОЈИ ДОПРИНОСЕ УНАПРЕЂЕЊУ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

Служба правне помоћи функционише у оквиру Градске управе за опште и заједничке послове и организована је кроз рад централне канцеларије и осам градских канцеларија, а бесплатна је за осетљиве категорије становништва: кориснике Центра за социјални рад, незапослена лица, студенте, примаоце минималних пензија, жртве насиља у породици.

Савет за запошљавање у граду Крагујевцу постоји од 2005. године. У сарадњи са Саветом, Градско веће града Крагујевца на годишњем нивоу доноси Локални акциони план запошљавања, којим дефинише мере активне политике запошљавања и у складу са тим опредељује средства у буџету града за подстицање запошљавања.

Женска парламентарна мрежа на нивоу града Крагујевца основана је 2016. године.

Привредни савет у граду Крагујевцу формиран је јуна 2012. године. Савет има 21 члана и чине га представници привреде, Управе града, Универзитета и осталих организација и институција које су од значаја за развој привреде у граду.

Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом образован је 2011.године.

Образован је Савет за унапређење положаја Рома и усвојен Локални акциони план за социјалну инклузију Рома и Ромкиња у граду Крагујевцу за период 2019-2021. године.

Локална канцеларија за младе у граду Крагујевцу је посебна организациона јединица Градске управе града Крагујевца. Задужена је за креирање и спровођење омладинске политике на нивоу Града Крагујевца. Канцеларија за младе је сервис који пружа подршку иницијативама младих, покреће и спроводи активности које за циљ имају побољшање положаја младих у друштву, доприноси њиховом активнијем учешћу у процесу доношења одлука и учешћу у друштвеном животу града као и сарадњу са свим секторима и институцијама Града Крагујевца које у надлежности рада имају младе. На иницијативу Канцеларије град Крагујевац је октобра 2015.године усвојио Локални акциони план за младе за период 2015-2019.године.

Почев од 2013.године у граду Крагујевцу су конституисани механизми за заштиту права пацијената и то: Савет за здравље као радно тело Градског већа и саветник за заштиту права пацијената.

Веома важан партнер града који значајно подржава политику запошљавања на територији града са акцентом на родној равноправности је Бизнис иновациони центар у Крагујевцу (током 2018.године 238 полазника/ца предузетничких обука, од чега 165 жена, а 73 мушкараца), као и Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља.

Удружење Оаза сигурности је дугогодишњи и незаобилазни партнер локалне самоуправе када је у питању тематика насиља над женама. Удружење организује рад Саветовалишта за жртве насиља у породици од 2008.године. У оквиру Саветовалишта се пружа психосоцијална подршка жртвама насиља у породици, кроз организовање психолошких радионица, пружање правних савета и заступање у поступцима заштите од насиља, као и пружање подршке после изласка из Сигурне куће.

Град на годишњем нивоу доноси Програм унапређења социјалне заштите којим утврђује мере и активности за унапређење положаја социјално угрожених категорија грађана, унапређење постојећих и увођење нових услуга социјалне заштите и друге активности у складу са усвојеним стратешким и нормативним оквиром. Планиране активности град спроводи у сарадњи са Центром за социјални рад

"Солидарност" Крагујевац и Центром за развој услуга социјалне заштите "Књегиња Љубица", као и цивилним сектором.

Град Крагујевац је један од првих градова у Србији у коме је закључен Протокол о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици на подручју града Крагујевца, чији су потписници: Град Крагујевац, Полицијска управа Крагујевац, Дом здравља Крагујевац, Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац, Клинички центар Крагујевац, Школска управа Крагујевац у име предшколских установа основних и средњих школа, Хуманитарна невладина организација „Оаза сигурности“ и Центар за социјални рад „Солидарност“ у Крагујевцу.

Образована је Локална мрежа за превенцију дискриминације и подршку ЛГБТ особама Крагујевац, на иницијативу Удружења грађана "Стабло". Циљ мреже је сензибилизација јавности за проблеме ЛГБТ популације и организован одговор институција – чланова мреже: Град Крагујевац, Центар за социјални рад, Заштитник грађана града Крагујевца, Више јавно тужилаштво у Крагујевцу, Национална служба за запошљавање Филијала Крагујевац, Основно јавно тужилаштво у Крагујевцу, Полицијска управа Крагујевац, Дом здравља Крагујевац, Удружење грађана „Стабло“, Удружење грађана „Алтернативни круг“, Удружење грађана „Ромски информативни центар“, Канцеларија за младе Крагујевац, Школска управа Крагујевац, Прва техничка школа Крагујевац, Црвени крст Крагујевац, Клинички центар Крагујевац.

Заштитник грађана РС је граду Крагујевцу доделио награду за допринос развоју свих облика приступачности на својој територији у 2016. године и то за свеобухватно деловање на развоју приступачности и социјално укључивање особа са инвалидитетом.

СОЦИО-ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СТАНОВНИШТВА И ОПШТИ СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ

Крагујевац је четврти град по величини у Србији (не рачунајући Косово и Метохију) и седиште Шумадијског округа, а налази се око 120 километара јужно од Београда. Заузима површину од 835 км².

Крагујевац је значајан привредни, културни, образовни и здравствени центар Шумадије, Поморавља и суседних региона. Макрорегионални је центар за регионе: Чачка, Краљева, Ужица, Јагодине, Крушевца, Смедерева, Пожаревца и северног Косова. До 1990. године Крагујевац је био 5. град по развијености у СФРЈ одмах после словеначких градова. Почетком 1990.-их година град постаје један од сиромашнијих градова у Србији. Данас је Крагујевац поново један од најјачих административних, културних, финансијских, индустријских и политичких центара у Србији.

Територију града чини 57 насеља просечне величине од 14,65км² и 62 катастарске општине просечне величине од 13,48км². Просечна величина насеља на територији града је већа за око 6% од насеља у округу, а величина катастарских општина је на нивоу величине катастарских општина округа.

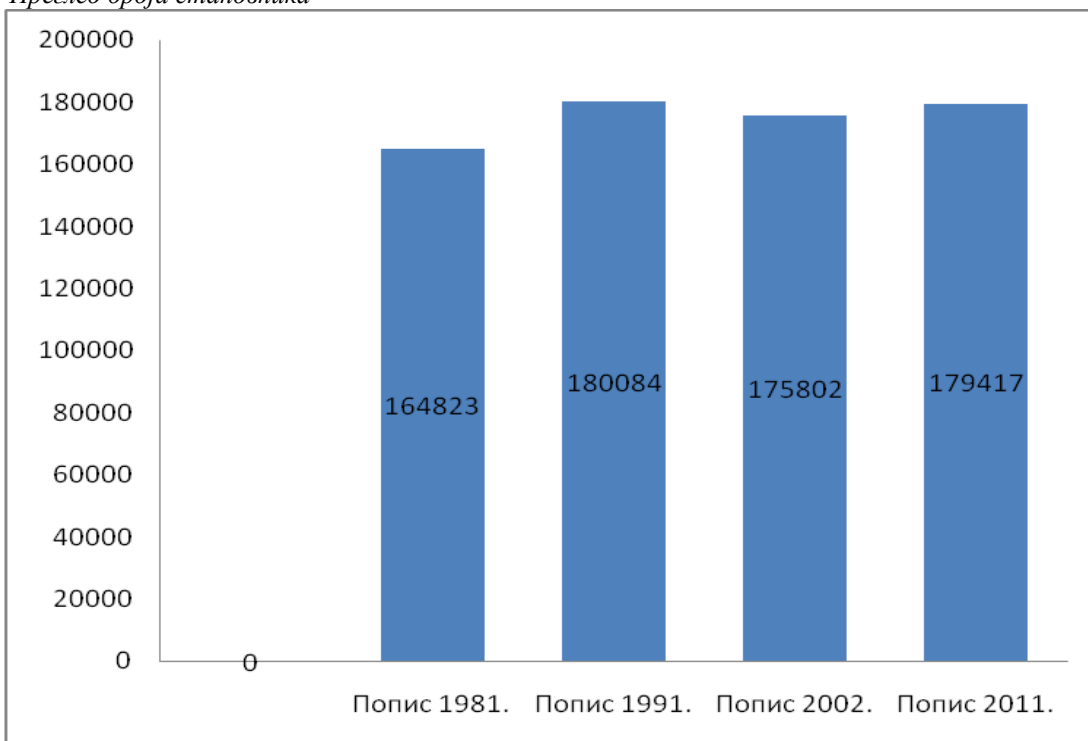
Број и величина насеља

	Општина	Округ
Број насеља	57	174
Просечна величина насеља (км ²)	14,65	13,72

Извор: Републички завод за статистику

У Крагујевцу, према последњем попису становништва из 2011. године, живи 179.417 становника.

Преглед броја становника

Извор: Републички завод за статистику

На основу података који су наведени у последња четири званична пописа становништва (од 1981. до 2011. године), становништво града Крагујевца је бележило пораст у периоду од 1981. године до 1991. године, и тада је забележен раст од 15.261 становника, што представља раст по стопи од 9,26%. У периоду између пописа од 1991. године до 2002. године, постоји пад од 5.002 становника, што представља пад по стопи од 2,37%. У последњем анализираном периоду, између пописа од 2002. године до 2011. године забележен је раст од 3.615 становника, што представља раст по стопи од 2,06%.

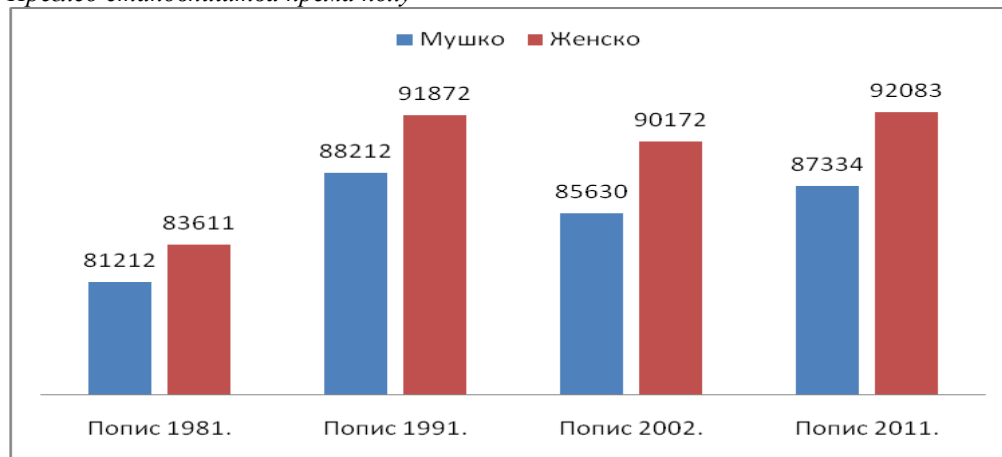
Процена броја становника средином 2017.године је 177.977.

Структура становништва представља поделу становништва према одређеним карактеристикама као што су пол, старост, образовање, економска активност итд.

Полна и старосна структура подразумевају удео становништва у појединим старосним групама и пропорцију мушког и женског становништва изражене у процентима што је показатељ економске моћи града, јер су повезани са радном способношћу становништва.

У полној структури становништва, на свим посматраним пописима становништва може се уочити већа бројност женске популације у односу на мушку. Према попису из 1981. године и 1991. године тај однос је био 51,0:49,0. И на попису из 2002. године, као и на последњем попису 2011. године однос је био 51,3:48,7 у корист женске популације.

Преглед становништва према полу

Извор: Републички завод за статистику

Радно способно становништво у укупном становништву учествује са 65% што је повољније од учешћа радно способног становништва у Републици Србији (60%).

Становништво, према старосним групама и полу, 2016- 2017. година				
Година	2016.година		2017. година	
Пол	Женско	Мушко	Женско	Мушко
Деца узраста до 6 година (предшколски узраст)	5896	6357	5962	6357
Деца узраста од 7- 14 година (узраст основне школе)	6795	6931	6732	6902
Становништво 15- 18 година старости (узраст средње школе)	3167	3350	3228	3402
Деца (0- 17 година)	15064	15800	15156	15827
Млади (15- 29 година)	14930	15075	14591	14729
Радни контингент становништва (15- 64 г.)	61044	59248	60251	58385
Укупан број становника	91744	86624	91628	86349

Извор: Републички завод за статистику

Образовна структура града Крагујевца је повољна. У образовној сруктури становништва старости 15 и више година по попису из 2011.године, највеће учешће има становништво са завршеном средњом стручном спремом укупно 84187 (47.7%) и становништво које има завршено основно образовање укупно 27162 (22.0%), док становништво са завршеним вишим образовањем учествује са 5.0% што укупно чини 9711 становника, а са високим образовањем 7.0% односно 8119 становника града.

У укупном броју становника неписмено становништво (3.360) учествује са 2,3%.

Образовна структура становништва по полу, попис 2011

	Укупно	Без школске спреме	Непотпуно основно образовање	Основно образовање	Средње образовање	Више образовање	Високо образовање	Непознато
Укупно	154290	2870	12498	27162	84187	9711	17552	310
Мушко	74515	520	4083	12141	44288	5223	8119	141
Женско	79775	2350	8415	15021	39899	4488	9433	169

Извор: Републички завод за статистику

Економски активно становништво чини 44% укупног становништва града Крагујевца. Од укупно броја економски активног становништва 72% обавља неко занимање, 17% је некада радило, преосталих 11% чине незапослена лица која траже посао. Код економски неактивног становништва имамо следећу структуру: 43% су пензионери, 27% су деца млађа од 15 година, 16% су ученици и студенти, 13% су лица која обављају кућне послове у свом домаћинству и 1% чине лица са приходима од имовине.

Становништво према економској активности, по попису 2011.

Укупно	Економски активни			Економски неактивни					
	Обављај у занимање	Некада радили	Траже први посао	Деца млађа од 15 година	Пензионери	Лица са приходима од имовине	Ученици/студенти (15 и више година)	Лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству	Остало
179417	56126	13170	8977	25127	39600	447	15099	11797	9074

Извор: Републички завод за статистику

Стопа незапослености радно способног становништва у децембру 2017. године износила је 15,8% за град Крагујевац.

Незапосленост – структура

Година	Укупно	Први пут траже запослење		Без квалификација		Жене		На 1000 становника	Стопа незапослености %
		укупно	%	укупно	%	укупно	%		
2013.	21091	6562	31,1	5952	28,2	12221	57,9	118	16,7
2014.	21339	6595	30,9	5958	28,0	12041	56,4	119	16,9
2015.	22121	6457	29,2	6031	27,3	12536	56,7	123	17,5
2016.	22511	6179	27,5	6057	26,9	12618	56,1	125	17,8
2017.	19900	5517	27,7	5447	27,4	11536	58	112	15,8

Извор: Републички завод за статистику, НСЗ

Просечна бруто зарада у граду Крагујевцу у 2017. години износила је 504 EUR, а у Републици Србији у истом периоду 550 EUR, што значи да просечна зарада у граду чини 91,63 републичког просека.

У Крагујевцу, просечна зарада по запосленом за месец новембар 2018.године износила је:

- 49.498,00 РСД (без пореза и доприноса),
- 68.577,00 РСД (са порезима и доприносима).

При процени демографске ситуације значајан показатељ је старосна структура становништва. Постоји више индикатора за анализу старости становништва, а један од њих је и биолошки тип становништва, који показује учешће појединих старосних категорија (0-14, 15-49, 50 и више година) у укупном броју становника. Са 39,9 % особа старости 50 и више година и са свега 14% млађих од 15 година, становништво спада у регресивни тип становништва.

Други показатељ старости становништва је просечна старост. Становништво је старо када је просечна старост изнад 30 година. У Крагујевцу просечна старост у 2017.години износила је 43 године, 2014. години износила је 42,27 година, а у 2007. години 40,42. Просечна старост жена је већа за 2 године од просечне старости мушкараца.

Просечна старост становништва

Територија	Просечна старост становништва 2017.године	Просечна старост становништва 2014. година	Просечна старост становништва 2011. година	Просечна старост становништва 2007. година
Крагујевац	43 године	42,27 година	41,22 године	40,42 године

Извор: Републички завод за статистику

Индекс старости представља однос старих 60 и више година и особа млађих од 19 година. Гранична вредност за тај индикатор је 0,4, а вредност већа од 0,4 указује да је у популацији присутан процес демографског старења. У Крагујевцу у 2017.години индекс старости је износио 1,4, током 2014. години индекс старости је износио 1,3, а 2011. године 1,1.

Очекивано трајање живота у Крагујевцу је достигло вредност од 76 година. У најразвијенијим земљама очекивано трајање живота је знад 80 година.

Стопа природног прираштаја је разлика између рађања и умирања, изражена на 1.000 становника Крагујевац у 2017. години са (-4,0) има врло неповољну стопу природног прираштаја.

Просечна старост мајки при рођењу првог детета у 2015.години је 28,83 године; 2010.године – 27,74 године; 2005.године – 26,50 године и да је 2000.године износила 25,37 година.

Према националној структури, у укупној популацији становништва које живи на територији града Крагујевца најбројнији су Срби (172052), затим Роми (1482), Црногорци (645), Македонци (297), Хрвати (192) и Горанци (101).

РОДНА СТАТИСТИКА У ОРГАНИМА И ЈАВНИМ СЛУЖБАМА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

Процент мање заступљеног пола на руководећим местима у градским управама и органима власти јединице локалне самоуправе

У Скупштини града Крагујевца има 87 одборника/ца, од чега 30 жена и 57 мушкараца (34% жена и 66% мушкараца). Образовано је 11 одборничких група, а на местима председника су 3 жене.

Градоначелник, заменик Градоначелника, председник Скупштине града и заменик председника Скупштине града су мушкарци.

У погледу састава Градског већа, исто има 13 чланова/ца, од чега су 2 жене, што значи да 85% састава Градског већа чине мушкарци, а 15% жене.

На местима начелника/ца Градских управа 38,47% су мушкарци, а 61,53% жене. У погледу састава руководстава унутрашњих организационих јединица града 34% чине мушкарци, а 66% жене.

Најнеповољнија ситуација у погледу заступљености мање заступљеног пола на руководећим местима је у месним заједницама, где је 85% председника месних заједница, а 15% председница. Што се тиче састава Савета месних заједница 83% су мушкарци, а 17% жене.

На челу Шумадијског управног округа се налази жена и иста је активна чланица Комисије за родну равноправност града Крагујевца.

Процент мање заступљеног пола на руководећим местима у јавним предузећима и установама чији је оснивач град Крагујевац

У јавним предузећима на територији града на местима директора/ки налази се 82% мушкараца, а 18% жена. У Управним и Надзорним одборима јавних предузећа 70% су мушкарци, а 30% жене.

У установама чији је оснивач град Крагујевац за директоре/ке именовано је 55% мушкараца и 45% жена. У Управним и Надзорним одборима наведених установа 54% су мушкарци, а 46% жене.

ОЦЕНА СТАЊА РОДНА РАВНОПРАВНОСТ У ГРАДУ КРАГУЈЕВЦУ

1. Закон о равноправности полова и Закон о локалној самоуправи недовољно уређују питања од значаја за спровођење родне равноправности у јединицама локалне самоуправе.
2. Заступљеност жена у одлучивању у органима власти у јединицама локалне самоуправе је недовољна, а на нивоу месних заједница изузетно ниска.
3. Квоте заступљености мање заступљеног пола у органима власти на локалу примењују се само у односу на избор одборника и одборница у скупштинама јединица локалне самоуправе, а не и на друге органе власти и тела скупштине:
4. У граду Крагујевцу основана је Комисија за родну равноправност, актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места прописано је и радно место за послове родне равноправности.
5. На нивоу града делимично су разврстани подаци по полу, како се и води родно осетљива статистика.
6. Није довољно развијена сарадња организација цивилног друштва и органа јединица локалне самоуправе у области родне равноправности, услед чега се недовољно користе ресурси и капацитети организација цивилног друштва и органа града и потенцијали њихове сарадње.
7. Недовољно укљученост Женске парламентаране мреже у активности механизма за родну равноправност на нивоу јединице локалне самоуправе
8. Потребно је у већој мери развијати знања и компетенције у области родне равноправности.
9. Обезбедити веће учешће Комисије за родну равноправност у изради родно одговорног буџета јединице локалне самоуправе.
10. У већој мери обезбедити праћење примене и процењивање ефикасности примене Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу.
11. Инсистирати на већој употреби родно сензитивног говора у комуникацији органа града.

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Процес израде Локалног акционог плана за родну равноправност започео је 28.05. 2018. године када је на седници Комисије за родну равноправност донета одлука о формирању Радног тима за израду Локалног акционог плана за родну равноправност.

Радни тим за израду Локалног акционог плана образован је закључком Комисије за родну равноправност дана у следећем саставу:

1. Марија Ђоковић, Координаторка канцеларије за младе, Градска управа за ванпривредне делатности, координаторка радног тима;
2. Др Нада Миловановић, помоћница директора за медицинске делатности Дома здравља Крагујевац;
3. Вера Симић, чланица Управног одбора удружења "Оаза сигурности"
4. Гордана Степановић Петровић, програмска координаторка удружења "Стабло".

Радни тим је имао следеће задатке: да предузима неопходне активности на утврђивању процеса планирања израде Локалног акционог плана за родну равноправност, утврђивању стратешких области ЛАП-а и прикупљању података за израду Локалног акционог плана за родну равноправност, сарађује са установама и организацијама на изради Локалног акционог плана за родну равноправност, припреми радни текст Локалног акционог плана за родну равноправност и упути га Комисији за родну равноправност на разматрање, као и да обавља и друге послове неопходне за израду Локалног акционог плана за родну равноправност.

Радни тим је одржао више састанака и утврдио стратешке области ЛАП-а како би се приступило прикупљању података и реализацији активности на изради.

ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Локални акциони план намењен је локалној управи града Крагујевца како би се имплементирала начела и обавезе преузете потписивањем *Европске повеље за равноправност жена и мушкараца на локалном нивоу*, али и национални нормативни и стратешки оквир. Успостављање институционалног оквира, изградња капацитета, усвајање и примена процедура за родну процену политика и поштовање принципа једнаких могућности у јавним политикама на нивоу града су предуслови унапређења положаја жена и мушкараца и побољшање услова живота. Значајан део циљева и активности је усмерен на успостављање институционалног оквира и системских решења за увођење родне перспективе у локалне политике и активности институција, јавних предузећа и установа.

Други део је усмерен на решавање практичних потреба жена на локалном нивоу у сфери личног и професионалног развоја, безбедности и адекватног информисања.

Локалним акционим планом су предвиђена системска решења која ће омогућити континуирану процену јавних политика и потреба грађанки, а тиме и одговорати на њихове потребе и уважавати њихове интересе.

МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

У процесу израде Акционог плана примењен је партиципативни метод, заступљен у свим фазама процеса.

Прикупљање података обављено је уз подршку локалних партнера-институција, организација и удружења са територије града Крагујевца.

Дефинисани су циљеви и активности, све у складу са правним оквиром за област родне равноправности, а нарочито са стратешким правцима дефинисаним у Националној стратегији за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности 2016-2020, као и са надлежностима локалне самоуправе.

ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР

Средства за реализацију мера и активности предвиђених Акционим планом обезбедиће се делом из буџета града Крагујевца, делом из средстава донатора, укључујући и приватни сектор, као и од међународних партнера.

Буџетом локалне самоуправе нису опредељена посебна средства за реализацију активности предвиђених Акционим планом. Комисија се приликом планирања ослонила на добровољно учешће партнера у реализацији програма, као и на спремност у локалној заједници да се постојећи материјални ресурси ставе на располагање за одређене активности. За неке програме, међутим, по природи планираних активности постоје предвиђена средства у буџету града, што се првенствено односи на медијску промоцију активности које унапређују родну равноправност на локалном и регионалном нивоу.

**ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ОЦЕНА РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА**

Праћење је систематска активност прикупљања података и информација потребних за мерење успеха реализације планираних активности, програма, као и остварења постављених циљева. Извештај о праћењу реализације Акционог плана представља основ за анализу и оцену квалитета плана, реалности његових елемената и његову ревизију.

Партиципативни мониторинг Акционог плана који ће бити примењен за сваку годину укључује носиоце активности, партнерске организације и институције. На основу кварталних и годишњег извештаја о мониторингу, Комисија ће формирати оцену реализације Акционог плана са препорукама за даљи рад на унапређењу родне равноправности у граду Крагујевцу.

**I СТРАТЕШКА ОБЛАСТ
ЗДРАВСТВО**

**I 1. ПОБОЉШАЊЕ ЗДРАВЉА ЖЕНА И УНАПРЕЂИВАЊЕ
РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У ЗДРАВСТВЕНОЈ ПОЛИТИЦИ**

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	РОК	ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА
1. Заштита и унапређење здравља жена и	1.1. Едукација жена у генеративном периоду о значају рађања	Здравствене установе Саветовалишта за брак и породицу Центар за вантелесну оплодњу КЦ Крагујевац	Одржана предавања; Број новорођене деце	2020.	Буџет града Донаторска средства
	1.2. Едукација младих и њихових родитеља о значају имунизације против ХПВ вируса	Здравствене установе; Саветовалишта за младе и служба за здравствену заштиту жена-јувенилна гинекологија Дома здравља Крагујевац; Канцеларија за младе Институт за јавно здравље Крагујевац	Одржане радионице; Предавања штампање пропагандног материјала; Број вакцинисаних	2019. - 2020.	Буџет града Средства здравствених установа Донаторска средства
	1.3 Едукација жена у сеоским домаћинствима о мерама здравствене заштите	Дом здравља Крагујевац Институт за јавно здравље Крагујевац	Број спроведених едукација; Број едукованих жена	2019.-2020.	Буџет града Донаторска средства
	1.4. Организовани скрининг прегледи на рано откривање карцинома грлића материце и дојке (мамографски и гинеколошки прегледи за жене) - посебно за ризичне групе	Дом здравља Крагујевац Институт за јавно здравље Крагујевац ЗЗЗР Крагујевац	Доступност здравствених услуга у сеоским срединама (скрининг на рано откривање рака грлића материце); Број прегледаних жена Обезбеђивање услова за обављање мамографски	2019.-2020.	Буџет града Донаторска средства

омладине			х прегледа; Број прегледаних жена		
	1.5. Увођење редовних превентивних прегледа за запослене	Комисија за родну равноправност Савет за здравље града Крагујевца ЗЗЗР Крагујевац	Уграђено у Стратегију здравствене заштите града Крагујевца	2020.	Буџети послодаваца
	1.6. Активности на обезбеђивању Минималног пакета здравствених услуга за сексуално и репродуктивно здравље (МИСП) у кризним и ванредним ситуацијама у Граду Крагујевцу	Здравствене установе; Комисија за родну равноправност Савет за здравље града Крагујевца	Учествовање на радионицама за изарду Акционог плана; Број спроведених консултативних састанака у здравственим установама	2019-2020.	Буџет града
	1.7. Едукација ученика и студената на тему репродуктивног здравља	Канцеларија за младе НВО Дом здравља Крагујевац (Саветовалиште за младе, служба за здравствену заштиту жена-јувенилна гинекологија, одељење за здравствену заштиту студената) Институт за јавно здравље Крагујевац Савет за здравље града Крагујевца	Одржане радионице Предавања, Број обухваћених полазника Штампање пропагандног материјала	2019. -2020.	Буџет града Конкурси Донаторска средства
	1.8. Унапређење система здравствене заштите и едукација о полно преносивим и заразним болестима	Канцеларија за младе НВО Дом здравља Крагујевац (Саветовалиште за младе, служба за здравствену заштиту жена-јувенилна гинекологија, одељење за здравствену заштиту студената) Институт за јавно здравље Крагујевац Савет за здравље града Крагујевца	Одржане радионице Предавања, Број обухваћених полазника Штампање пропагандног материјала	2019.-2020.	Буџет града Конкурси Донаторска средства

	1.9. Промотивне активности у циљу јачања свести јавности о значају популационе политике и репродуктивног здравља	Савет за популациону политику града Крагујевца Комисија за родну равноправност Саветовалиште за брак и породицу Канцеларија за младе Здравствене установе Локални медији	Штампање пропагандног материјала Саветодавне услуге Одржавање предавања на тему значаја рађања Видљив удео медијских садржаја посвећен овој тематици	2019.-2020.	Буџет града Конкурси Донаторска средства
--	--	---	---	-------------	--

II СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БЕЗБЕДНОСТ И ОБРАЗОВАЊЕ

Насиље у породици је сваки вид физичког, психичког, економског или сексуалног злостављања које један члан породице врши према другом члану породице. У основи то је манифестација моћи и контроле над члановима породице за које се сматра да имају мање моћи или располажу мањим ресурсима и по правилу модел понашања, а не изоловани инцидент.

Насиље у породици се разликује од других облика насиља по томе што у непропорционално већем обиму погађа жене и када говоримо о насиљу у породици говоримо о родно заснованом насиљу. Декларацијом УН о елиминисању насиља над женама (1993. година) се уводи родна димензија насиља. Насиље над женама је испољавање историјски неједнаких односа снага између жена и мушкараца, који је довео до мушке доминације над женама и до њихове дискриминације од стране мушкараца, што као исход има спречавање потпуног напредовања жена и чињеницу да је насиље над женама један од пресудних механизма којим се жене присиљавају на прихватање положаја подређености у односу на мушкарце. Насиље над женама и у партнерским односима је резултат неравнотеже моћи између мушкараца и жена и представља облик дискриминације и озбиљно кршење женских људских права. Насиље над женама не угрожава само жене већ и децу, имајући у виду улогу мајке у развоју детета, и претњу друштву као целини, те захтева одговарајући одговор друштва. Први Протокол о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици потписан је у Крагујевцу 2009. године. Потписници овог Протокола били су Центар за социјални рад, Полицијска управа, Дом здравља, Завод за хитну медицинску помоћ. Клинички центар, Школска управа, НВО Оаза Сигурности и локална самоуправа. Касније Протоколу приступају Национална служба запошљавања, Основна адвокатска комора.

У оквиру пројекта „ Унапређење заштите жртава насиља у породици кроз успостављање система за мониторинг и евалуацију међусекторске сарадње“ који је спроводила Оаза Сигурности у сарадњи са осталим потписницима Протокола конципирано је и реализовано истраживање нивоа међусекторске сарадње у процесу заштите жртава насиља у породици на територији Града Крагујевца и дефинисан је модел за мониторинг и евалуацију међусекторске сарадње, унапређење заштите особа које трпе или су преживеле насиље у породици, безбедоносно правна заштита, психосоцијална и здравствена заштита, економске мере подршке и капацитети потписница Протокола

Споразумом о поступању и сарадњи установа, органа и организација на подручју града Крагујевца у ситуацији насиља у породици и другим случајевима насиља над децом који је потписан 2014. године редефинисани су циљеви у области заштите и подршке жртвама насиља у породици. Основни циљ у овој области је унапређење заштите особа која трпе насиље а који ће се остваривати кроз четири посебна циља: унапређење безбедности и правне заштите жртава насиља, унапређење здравствене заштите и психосоцијалне подршке жртвама насиља у породици, економско оснаживање жртава и унапређење капацитета институција и организација у систему заштите и подршке жртвама насиља.

Истраживање које је у Крагујевцу спровела Оаза Сигурности 2013. године у оквиру пројекта „ Унапређење заштите жртава насиља у породици кроз унапређење система за мониторинг и евалуацију међусекторске сарадње“ показује да је ниво међусекторске сарадње у процесу пријаве насиља, хитног збрињавања жртве, обезбеђење безбедности жртве и пружања правне помоћи на задовољавајућем нивоу.

Остваривању ефикасније заштите жртава насиља допринело је и доношење и примена Закона о спречавању насиља у породици. Група за координацију и сарадњу на територији Града Крагујевца редовно одржава састанке, разматра све пријаве насиља и на основу процене ризика сачињава

индивидуалне планове заштите и подршке. У периоду од почетка примене закона до октобра 2018. године одржана су 23 састанка Групе за координацију, разатрано 839 пријава насиља, сачињено 150 индивидуалних планова, у 504 случаја су донете хитне мере заштите од насиља у породици а на предлог јавног тужиоца у 98% случајева мере су продужене. Закључак Групе за координацију и сарадњу је, да је на територији Града кроз развијену међусекторску сарадњу обезбеђена безбедност жртава, ургентно збрињавање, правна заштита и заустављање даљег насиља.

У Прихваталишту за жртве насиља у породици током 2017.године збринуто је 88 лица: 41 жена и 47 деце. Од укупног броја жена, седам особа су старије од 50 година, од 18-25 година је 11 жена а осталих 23 су у старосној групи од 26-50 година. На крају 2017.године у Прихваталишту за жртве насиља у породици биле су две жене и троје деце. Свим женама у Прихваталишту је обезбеђено бесплатно правно заступање у кривичним и грађанско-правним поступцима. Подршка женама жртвама насиља се пружа кроз психолошко саветовање, упућивање на услуге у заједници, новчану помоћ, посредовање у запошљавању, радно ангажовање и др.

У наредном периоду локална самоуправа ће радити на развијању система услуга жртвама родно заснованог насиља кроз унапређење здравствене заштите и психосоцијалне подршке, економско оснаживање жртава насиља, као и кроз унапређење капацитета институција и организација и увођење нових услуга у пружању подршке жртвама насиља ка њиховом осамостаљивању и изласку из процеса насиља.

II 1. ПРЕВЕНЦИЈА И СУЗБИЈАЊЕ СВИХ ВИДОВА НАСИЉА И ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ СВЕОБУХВАТНОГ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЗА ЖРТВЕ НАСИЉА

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	РОК	ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА
1. Нулта толеранција над насиљем вишеструко дискриминисаних група (ЛБГТ, ромска популација, жене са инвалидитетом)	1.1. Организовање едукација и медијских кампања ради унапређивања свести о нултој толеранцији на насиље над вишеструко дискриминисаним групама	Центар за социјални рад Полицијска управа Комисија за родну равноправност НВО	Број одржаних едукација Број емисија на локалним медијима	2019.-2020.	Буџет града Конкурси града Донаторска средства
	1.2. Јачање капацитета институција за едукацију и превенцију присилних малолетничких бракова у ромској популацији	Канцеларија за младе НВО Комисија за родну равноправност Локална средства информисања	Број емисија на локалним медијима Штампане брошуре	2020.	Донаторска средства
	1.3. Едукација за спречавање насиља над старим лицима	Геронтолошки центар НВО Удружења пензионера Локална самоуправа	Број одржаних едукација	2019. -2020.	Конкурси града Донаторска средства
2. Елиминација свих облика насиља над женама и девојчицама	2.1. Стварање мобилних тимова састављених од особа запослених у институцијама које пружају услуге жртвама насиља на локалном нивоу	Центар за социјални рад НВО Полицијска управа Тужилаштво	Број интервенција	2020.	Пројектно финансирање
	2.2. Формирање СОС линије и институционализација исте	Центар за социјални рад Локална самоуправа НВО	Број пријава	2019.	Буџет града

	2.3 Спровођење редовног обавештавања јавности о систему заштите жена ради информисаности жена о њиховим правима и успостављања поверења у институције заштите	Комисија за Родну равноправност Локална средства Информисања Центар за социјални рад	Организована кампања Одржане трибине на сеоском подручју Број емисија на локалним медијима	2019.	Буџет града
	2.4 Организовати најмање једном годишње предавања о ненасилној комуникацији за ученике основних и средњих школа	Канцеларија за младе Установе образовања	Одржане радионице Број обухваћених полазница Штампање пропагандног материјала	2020.	Буџет града Донаторска средства
	2.5 Јачати систем правне и психолошке помоћи за жртве насиља у породици	Локална самоуправа НВО	Број жена које су затражиле стручну помоћ	2020.	Буџет града
3. Нулта толеранција на родно засновано насиље	3.1. Организовање јавних трибина у месним заједницама 2. Организовање радионица у основним и средњим школама 3.2. Јавне кампање 3.4. Креирање, штампање и дистрибуција материјала са порукама ненасиља	НВО, Комисија за родну равноправност, Канцеларија за младе .	- Број одржаних трибина - Број присутних - Број одржаних радионица - Број присутних - Број организованих јавних кампања - Број штампаних материјала - Број акција дистрибуције	2019-2020.	Буџет града, Донаторска средства,
4. Здравствено збрињавање и социјална рехабилитација жртава насиља	4.1 Развијање услуга здравствене заштите жртава 4.2. Припрема процедура, достава инструкција о раду и начину упућивања на здравствене услуге и социјалну рехабилитацију 4.3. Континуирана промоција услуга саветовалишта 4.4. Пружање услуга: - превентивне услуге (саветодавни рад индивидуални и групни програми) куративне услуге (Дом здравља, Саветовалиште за ментално здравље, Саветовалиште за брак и породицу, Клинички центар, НВО, Центар за социјални рад, Локална самоуправа	Број пружених услуга Број корисника Број програма здравственог збрињавања и социјалне рехабилитације	2019- 2020.	Буџет града, буџет РС, донаторска средства, сопствена средства пружалаца услуга

	<p>услуге специјалиста, субспецијалиста, медикаментозна терапија)</p> <p>4.5.Развијање услуга психосоцијалне подршке</p> <p>4.6. Припрема процедура, достава инструкција о раду и начину упућивања на социјалну рехабилитацију припрема програма</p> <p>4.7. Континуирана промоција услуга психосоцијалне подршке</p>				
5.Економско оснаживање жртава насиља	<p>5.1. Развијање програма подршке инклузије на тржишту рада</p> <p>5.2.Запошљавање</p> <p>5.3.Организовање обука, курсева и преквалификација</p> <p>5.4. Промоција и заговарање бизнис сектора (сензибилисање послодаваца, састанци са бизнис сектором, организовање округлих столова, анализа корисника и њихових потреба, анализа потреба бизнис сектора, представљање примера добре праксе у земљи и иностранству, израда програма обука и спровођење обука за потребе послодаваца , запошљавање</p>	<p>Центар за социјални рад, Национална служба запошљавања, НВО, заинтересовани послодавци, локална самоуправа</p>	<p>Број програма</p> <p>Број запослених корисника</p> <p>Број спроведених обука</p> <p>Број одржаних састанака са послодавцима и округлих столова</p> <p>Број корисника, учесника</p> <p>Број послодаваца</p>	2019- 2020.	<p>Буџет града, донаторска средства, учешће послодаваца</p>
6.Развијање нових услуга	<p>6.1.Јачање капацитета пружалаца услуга</p> <p>6.2. Семинари, обуке – унапређење знања и вештина постојећих пружалаца услуга</p> <p>6.3. Развијање нових услуга</p> <p>- стамбено збрињавање,</p> <p>- развијање програма за децу</p>	<p>Центар за социјални рад,</p> <p>Кнегиња Љубица, НВО</p> <p>Локална самоуправа</p>	<p>Број одржаних обука, семинара</p> <p>Број учесника</p> <p>Број нових услуга програм стамбеног збрињавања и</p> <p>Број корисника</p> <p>Број социјалних предузећа и број</p>	2019-2020.	<p>Буџет града,</p> <p>Донаторска средства,</p> <p>Средства установа</p> <p>соц. заштите</p>

	6.4 Социјална предузећа		запослених		
7.Истраживање	7.1. Организовање истраживања о потребама унапређења безбедности жена и деце	НВО, Комисија за родну равноправност, Канцеларија за младе Полицијска управа Месне заједнице	Број спроведених истраживања	2019.-2020.	Пројектно финансирање Средства ЕУ
8.Промоција превенције и сузбијања насиља	8.1.Подизање свести јавности промоцијом активности	Град Крагујевац Локални медији Сви носиоци активности	Видљив удео медијских садржаја посвећен тематици превенције и сузбијања свих видова насиља	2019-2020.	Буџет града

II 2. УНАПРЕЂЕЊЕ БЕЗБЕДНОСНЕ КУЛТУРЕ И ПОЛИТИКЕ ЈЕДНАКИХ МОГУЋНОСТИ У ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАЊА

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	РОК	ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА
1. Економско оснаживање жена	1.1. Креирање и реализација програма за оснаживање младих и вишеструко дискриминисаних група за учешће у јавном животу.	Комисија за родну равноправност Канцеларија за младе НВО	Број реализованих програма Број учесника	2019. 2020.	Донаторска средства
	1.2. Унапређење политике једнаких могућности за незапослене мајке	Локална самоуправа Комисија за родну равноправност Национална служба за запошљавање	Број незапослених мајки на обукама за samozapoшљавање Број места у вртићима за децу незапослених мајки Сервиси подршке	2020.	Конкурси града Конкурси НСЗ
	1.3. Организовање менторских едукација у циљу јачања капацитета приватног предузетништва првенствено за жене на сеоском подручју	Национална служба за запошљавање Комисија за родну равноправност Привредна комора Локална самоуправа	Број одржаних едукација Број новорегистрованих газдинстава чији су носиоци жене	2020.	Буџет града Конкурси града Конкурси НСЗ
	1.4. Развијање идеје социјалног	Национална служба за запошљавање	Број регистрованих предузећа чији су	2020.	Конкурси НСЗ Конкурси града

	предузетништва	Локална самоуправа	оснивачи жене		
	1.5. Бесплатна едукација девојчица од 11.-14 година у области информационо комуникационих технологија	Локална самоуправа НВО Канцеларија за младе	Број одржаних едукација Број полазница које су завршиле обуку	2019.-2020.	Буџет града Донаторска средства
	1.6. Едукација и оснаживање послодаваца у реализацији мера популационе политике и политике недискриминације приликом запошљавања	Привредни савет Комисија за родну равноправност Удружења послодаваца Савет за запошљавање	Одржане едукације Увођење награда за послодавце који спроводе одговорну популациону и недискриминаторск у политику приликом запошљавања	2019.-2020.	Буџет града Конкурси Донаторска средства
	1.7. Промоција безбедносне културе	Град Крагујевац Локални медији Сви носиоци активности	Видљив удео медијских садржаја посвећен тематици безбедности	2019-2020.	Буџет града

III СТРАТЕШКА ОБЛАСТ
ЛИЧНИ И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ
И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕКОНОМСКОГ ПОЛОЖАЈА ЖЕНА

Економски положај жена и њихово учешће на тржишту рада, од пресудног су значаја за утврђивање достигнутог степена равноправности у друштву. Економска сигурност, а самим тим и независност жена, од немерљивог су значаја за њихов лични интегритет. Независне и самосталне жене у већој мери имају могућност да одлучују о свом животу и тиме се заштите и реагују излазећи из ситуација у којима су изложене дискриминацији по било ком основу и у било којој сфери друштвеног живота. Дискриминација жена повећава сиромаштво, успорава економски развој и на крају, слаби владавину права.

Родне неједнакости између мушкараца и жена проистичу из њихових различитих друштвених улога и неједнаких односа снага (пример: рад утрошен на негу и бригу).

Родно сензибилисана економска политика требало би да омогући равноправни приступ економским ресурсима и једнаке могућности њиховог коришћења. Укључивање жена у процес развоја има позитивне ефекте на развој укупног друштва. То у крајњој инстанци доводи до смањења незапослености и повећању учешћа жена у економији и предузетништву. Преко родно сензитивног буџета који ће чинити део те исте економске политике, поспешити се и укључивање жена из руралних средина у све области живота и рада. Свакако, оваква економска политика спровођењем одређених мера омогућиће усклађивање професионалног и породичног живота.

**III 1. ПОВЕЋАЊЕ УЧЕШЋА ЖЕНА У ПРОЦЕСИМА ОДЛУЧИВАЊА
И ОСТВАРИВАЊЕ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА**

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	РОК	ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА
1. Равноправно учешће мушкараца и жена на свим нивоима одлучивања	1.1 Едукација и унапређење знања о позитивним прописима у области родне равноправности и лобирање у политичким странкама и Градској управи за	Комисија за родну равноправност Удружења грађана Заштитник права грађана Одборници градске Скупштине Чланице форума	Одборници су упознати са одредбама позитивног прописа и надлежностима локалне власти Број састанака са женском одборничком мрежом	2019. 2020.	Буџет града

	њихову доследну примену	жена различитих политичких странака Чланови политичких странака Запослени у Градској управи	Број политичара који прихватају, подржавају и активно раде на припреми и имплементацији водича Креиран документ који даје кратак преглед о одредбама Закона о родној равноправности и другим прописима у области РР на нивоу РС и града и дистрибуиран одборницима, органима и службама ГУ и чланицама форума		
	1.2 Израда смерница за политичке странке, синдикате и удружења послодаваца за израду плана деловања и посебних мера за подстицање и унапређење равноправне заступљености жена и мушкараца у органима странке, и приликом кандидовања за одборника, као и у синдикатима и удружењима послодаваца	Комисија за родну равноправност Политичке странке Синдикати Удружења послодаваца	Постојање планова деловања и посебних мера за подстицање и унапређење равномерне заступљености жена и мушкараца у органима политичких странака, синдиката и синдикалних удружења	2020.	Конкурси града Донаторска средства
	1.3 Одржавање семинара о смерницама за доносиоце одлука у политичким странкама, синдикатима, удружењима послодаваца и смерницама за израду плана деловања	Специјализована удружење грађана/ки Комисија за родну равноправност Спољни/е стручњаци/киње	Број одржаних семинара	2019.- 2020.	Донаторска средства Средства политичких партија
	1.4 Обуке за оснаживање жена чланица политичких странака за проактиван став у оквиру политичких странака на тему	Информисане одборнице које су стекле знања и вештине за лобирање и спровођење активности родних	Број одржаних семинара Број жена у извршним органима политичких странака	2019.- 2020.	Донаторска средства Буџет Града

	родних аспеката деловања	политика СКГО Чланице форума жена политичких странака Женска одборничка мрежа Локални одбори политичких странака			
	1.5 Учешће политичарки у процесу повезивања градова на националном и регионалном нивоу: размена	Комисија за родну равноправност Одбори политичких странака СКГО Женска одборничка мрежа	Најмање два одржана тренинга за чланице женске одборничке мреже Спроведене најмање 2 заједничке активности/иницијативе	2020.	Донаторска средства Средства политичких партија Буџет и конкурси града
	1.6 Едукација чланица Женске одборничке мреже за лобирање за РР на локалном нивоу; спровођење заједничких активности и подношење иницијатива Повећање видљивости политичарки из Женске одборничке мреже и њихове активности на увођењу родне перспективе у локалне политике	Комисија за родну равноправност Одбори политичких странака Удружења грађана/ки Спољни/е стручњаци/киње Женска одборничка мрежа	Одржано најмање 10 сати обуке за минимум 15 учесница	2019.- 2020.	Донаторска средства Средства политичких партија Буџет и конкурси града
	1.7. Промоција принципа равноправности као основне демократске вредности савременог друштва	Канцеларија повереника за заштиту равноправности Локална самоуправа Комисија за родну равноправност Локални медији	Одржане едукације о примени антидискриминаторских закона у пракси и даље активности на спровођењу принципа једнаких политика Видљив удео медијских садржаја посвећен теми равноправности	2019.	Буџет града

Родна равноправност је незаменљив део идеје људских права, која свакоме морају бити гарантована и обезбеђена, јер без једнаких предуслова за остваривање људских права не могу се замислити модерне демократске државе.

Уставним опредељењем Републике Србије, да држава на свим нивоима треба да гарантује равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности, створене су претпоставке за успостављање институционалних механизма за унапређивање родне равноправности на националном, покрајинском и локалном нивоу, а са усвајањем Закона о равноправности полова и обавеза органа јединица локалне самоуправе да формирају таква тела и/или одреде запослену особу за родну равноправност.

Последњих неколико деценија Република Србија се суочава са суштинским променама у оквиру друштвене и политичке трансформације, а тежња ка прикључењу Европској унији, као и свеобухватна реформа државног система водила је ка унапређивању политика родне равноправности и једнаких могућности. Устав обавезује државу да води политику једнаких могућности како би се обезбедило поштовање равноправности жена и мушкараца, али постоји и обавеза јединица локалних самоуправа да на локалном нивоу воде политику једнаких могућности. Локалне самоуправе имају кључну улогу у примени права на равноправност својих грађана, јер се у локалној заједници најнепосредније остварује највећи број индивидуалних права и непосредно задовољавају свакодневне потребе и интереси грађана.

Институционални и нормативни помак у области равноправности полова постоји, али ипак у пракси жене и мушкарци често немају иста права, друштвене, политичке, економске и културне неједнакости су и даље присутне а прокламована једнака права не значе и једнак положај.

Локалним акционим планом за равноправност полова Град Крагујевац имплементира законску регулативу, јача капацитете за препознавање и отклањање дискриминације у области равноправности полова, унапређује положај мушкараца и жена, стварајући пре свега боље услове за јаку породицу, која је стуб друштва. Оснаживање жена и родна равноправност су темељне вредности на којима почива систем људских права, али и императив економског и социјалног развоја сваког друштва.

Резултат увођења и промовисања равноправности је од суштинског значаја за брже постизање одрживог развоја, што је и препознато у „Агенди циљева одрживог развоја до 2030.год.“. Импазантним корацима током два века жене су учиниле много тога: добиле су право гласа, укључиле су се у економску и пословну сферу, у политику, и на том трновитом путу још увек траје, нарочито када је реч о српском патријархалном друштву, потребно је учинити додатне напоре за уклањање предрасуда о женама, које доводе до дискриминације и насиља над њима.

Жена стоји, као капија, на излазу, као и на улазу овога света.

Иво Анадрић